

Posudek bakalářské práce Jana Bartoničky **Přechod k demokracii v Československu z ústavněprávního pohledu**

Jan Bartonička předkládá k obhajobě velmi kvalitní práci, a to po stránce metodologické, odborné (zde je výhodou jeho právní vzdělání), formální i jazykové.

Autorova ambice je nemalá – alespoň zčásti zaplnit mezeru, která dle něj v bádání o československé tranzici existuje.

Sklon ke skoro až havlíčkovskému poslání Bartonička odhaluje v samotném úvodu: „...interpretace z dílny politiků i žurnalistů bývají zjevně účelové a jako takové mají mnohdy dosti svérázný charakter. Jsem toho názoru, že zejména politologové by měli taková zavádějící tvrzení uvádět na pravou míru. Je to jistě práce mravenčí, je to nepochybně práce nekonečná, avšak pro zdravý vývoj společnosti ji považuji za zcela nezbytnou...“ (s. 5) Nezbývá než popřát mladému politologovi mnoho štěstí při hledání oné (snad objektivně existující?) „pravé míry“.

Současně se chce Bartonička vyvarovat zjednodušujícího černobílého pohledu (ba dokonce takový pohled „odsuzuje“ – s. 7) na minulý režim, což se mu po mém soudu daří. Všimá si např. dílčích podobností mezi právní filozofií První republiky a komunistického období, kdy společným svorníkem byl právní pozitivismus. „Uzavřeme tedy, že v některých vlastnostech komunistické právo navazovalo na domácí meziválečnou tradici, výrazně se však od ní odchýlilo svým obsahem, v jehož pozadí stojí přepjatý materialismus a rovnostářství.“ (s. 11) Dobře též reflektuje klíčové rozdíly mezi právní fakticitou a normativistou, jakož i dynamický aspekt vývoje uvnitř čtyř dekad hegemonie jedné strany.

Struktura práce je přehledná a logická a dobře odpovídá zvolenému tématu. Po obecnějším rozboru filozofie práva v období nedemokratického režimu přistupuje k představení hlavních mezníků vývoje československé ústavnosti od doby přijetí socialistické ústavy v roce 1960 (federalizace, normalizace, ale i v širší veřejnosti málo známe úvahy nad možnou ústavní reformou na sklonku 80. let v souvislosti s opatrnými a polovičatými náznaky liberalizace režimu).

V jisté tranzitologické vsuvce se autor dokonce samostatně vyrovnává s otázkou klasifikace typu přechodu, jímž Československo prošlo. „Přesto nelze v souvislosti s polistopadovou transformací hovořit o revoluci, neboť zástupci starého režimu se aktivně podíleli na uskutečňování demokratizačních změn. Po mém soudu je pro československý případ plně ospravedlnitelné užívání termínu *refoluce*, definovaného jako *směs reformy a revoluce*, přičemž první složka zřetelně *převládala*“ (s. 24) Důkladnost a hloubka zpracování těchto pasáží samozřejmě plně odpovídá tomu, že se jedná o vedlejší tematickou linii bakalářské práce (např. teze J. Krejčího o importovaném charakteru komunistické transformace – s. 25 - by si zasloužila jistou kritickou reflexi). Navíc existuje pestřejší škála konceptů, jež by šlo na československém případě prověřit a případně aplikovat (zhroucení, sebevyloučení, apod.). Přesto tento Bartoničkův počín zaslouží uznání.

Následují kapitoly věnované popisu právních, ústavních a politických změn po listopadu 1989. V těchto pasážích textu Bartonička uplatňuje schopnost oddělit relevantní jevy od nepodstatných a také prokazuje dostatečně ostrý analytický „zrak“ (viz např. identifikace názorových přemetů různých aktérů na straně bývalého režimu i opozice i vysvětlení jejich možných motivací).

Za velmi zdařilý pokládám rozbor několika fenoménů zahrnutých pod zastřešující označení „Vybrané problémy polistopadového vývoje“ (s. 41-48). Jak otázka tzv. „vyrovnání s minulostí“ (obsahující témata jako případný zákaz KSČ, demonizace bývalých komunistů – např. Z. Jičínský, spory ohledně právní kontinuity, atd.), tak – konkrétněji – problematika lustračního zákonodárství je zpracována s náležitou hloubkou. Proto možná překvapí

formulace použita v závěru: „*Současně si myslím, že na efektivní vyrovnání je již poněkud pozdě. Doba, kdy to bylo možné provést nejúčinněji, je již dávno pryč.*“ Ta se zdá být poněkud v napětí s autorovou problematizací jakési katarze, která by osvobodivší se zemi rituálně očistila od vlastní zlé minulosti. Ostatně určité opracování či dekonstrukce samotného konceptu vyrovnání (či, pokud vůbec, tak snad raději v nedokonavé formě „vyrovnáVÁní“) by textu prospěla.

Závěr jako celek je nicméně výborný a obsahuje solidní shrnující analytické postřehy s politicko-systémovým rozměrem: „*Dalo by se snad říci, že přechod iniciativy na vládu a mimoústavní Občanské fórum znamenal oslabení Federálního shromáždění, nicméně jak víme, tehdejší parlament by byl velmi slabý i bez tohoto kroku. To se ovšem mělo změnit... V únoru 1990 se těžiště politického života přesouvá do zákonodárných sborů. Tento jev vede k umenšení úlohy Občanského fóra,...*“

Na závěr připojím drobnou technicko-formální výhradu. Nepřehledně působí používání dvou typů odkazů na poznámky pod čarou: indexů, a číslic totožných s velikostí písma ostatního textu. Na str. 28 tato druhá odkazovací metoda např. učinila z ústavního článku 6 (o KSČ jako předvoji...) článek 698 (spojením s poznámkou č. 98).

Navrhuji klasifikaci „výborně“.

V Praze, dne 6. 9. 2009

Jiří Koubek